

Opublikowano na *Kultura* (<https://kultura.gliwice.eu>)

[Strona główna](#) > „Doktor o Niewymawialnym Nazwisku”

„Doktor o Niewymawialnym Nazwisku”

Dodano: 30.05.2018 / pdf ^[1]

Tematyka wydarzenia:

warsztaty historyczne

Organizator:

Muzeum w Gliwicach

Zajęcia dla grup szkolnych towarzyszące wystawie „Ksiądz dr Johannes Chrząszcz – górnośląski kapłan i historyk”. Ksiądz to doktor Johannes Chrząszcz – duszpasterz, społecznik i znakomity śląski historyk – jeden z najważniejszych przedstawicieli wczesnej fazy górnośląskiej historiografii, mistrz historycznej refleksji nad regionem.

Poznanie przeszłości było dla niego moralnym i obywatelskim nakazem. Dlatego nie ograniczył się do badań archiwalnych i pisarstwa, ale brał czynny, często wiodący udział w budowaniu instytucji, struktur i innych praktycznych instrumentów służących kreowaniu środowiska historyków górnośląskich. Temu służyło powołanie do życia w 1904 r. Górnośląskiego Stowarzyszenia Historycznego oraz redagowanie periodyku „Oberschlesische Heimat”.

Temu służył także współudział w założeniu i prowadzeniu Muzeum Górnośląskiego w Gliwicach (1905/1906). Ksiądz Chrząszcz wbrew prowadzonej przez państwo pruskie polityce wynarodowienia Polaków akceptował polskie i słowiańskie dziedzictwo regionu, a pisząc i wygłaszając kazania po niemiecku i po polsku był na Górnym Śląsku rzecznikiem koegzystencji i pokojowego współistnienia obu nacji.

„Doktor o Niewymawialnym Nazwisku”

Zajęcia realizowane w Willi Caro we wtorki i środy o godz. 09.00, 10.30, 12.00.

Podczas zajęć przybliżymy postać księdza Johannes Chrząszcza i przebogatą

spuściznę – naukową i duszpasterską, którą pozostawił. Opowiemy o jego przedsięwzięciach związanych z badaniem historii Górnego Śląska, przybliżymy działalność społeczną i biografię, na którą cień rzucił przypadający na czasy studiów księdza Chrzęszcza Kulturkampf – bezprecedensowa wojna wydana przez państwo niemieckie Kościołowi Katolickiemu. Prowadząc badania naukowe ksiądz Chrzęszcz nie zaniedbywał troski o życie duchowe wiernych.

Pełniąc przez 38 lat obowiązki proboszcza kościoła św. Mikołaja w Pyskowicach, obok prac historycznych publikował książeczki i broszury w formie modlitewników, śpiewników, żywotów świętych – zachęcające do pobożności. W trakcie spotkania przypomnimy świętych i błogosławionych, których postaci budziły szczególne zainteresowanie księdza Chrzęszcza. To św. Jacek Odrowąż – główny patron Polski, którego ksiądz Chrzęszcz ukazał jako śląskiego świętego, błogosławiona Bronisława i błogosławiony Czesław – patron obrońców Europy przed najazdami muzułmańskimi. W części warsztatowej uczestnicy zajęć, mając do dyspozycji replikę okładki jednego z modlitewników opublikowanych przez księdza Chrzęszcza, teksty opracowanych przez niego modlitw i przedstawienia świętych stworzą własną książeczkę służącą indywidualnej pobożności.

Zajęcia połączone ze zwiedzaniem wystawy „Ks. dr Johannes Chrzęszcz – górnośląski kapłan i historyk” dla dzieci przedszkolnych od lat 5, uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. Treść zajęć modyfikowana jest w zależności od wieku uczestników. Czas trwania – ok. 60 min.

„Kulturkampf - walka państwa pruskiego z Kościołem Katolickim i polskością”

Wykład realizowany w Willi Caro we czwartki o godz. 09.30 i 11.30.

8 lipca 1871 katolicki wydział przy pruskim Ministerstwie Oświaty został zniesiony – Bismarck, „żelazny kanclerz” II Rzeszy, architekt zjednoczenia Niemiec, zarzucał wydziałowi, że bardziej broni interesów rzymskich i polskich niż pruskich. Tak rozpoczął się Kulturkampf – znany przede wszystkim jako jedna z odsłon „najdłuższej wojny nowoczesnej Europy”. Kulturkampf to program politycznej walki z katolicyzmem – rozumianym nie tylko jako religia, ale także jako fenomen społeczny i kulturowy.

Jednym z jego źródeł był nacjonalizm pruski, dążący do podporządkowania wszystkiego niemieckiej racji stanu. Ksiądz Johannes Chrzęszcz, który sam w czasie nauki szkolnej, studiów i jako młody kapłan doświadczył Kulturkampfu

opisał to zjawisko w artykule „Z dziejów Kościoła na Śląsku”. W rozpoczętej przez Bismarcka walce o rzekomo zagrożoną „kulturę” chodziło całkowite uzależnienie Kościoła Katolickiego od państwa i zupełne zgermanizowanie prowincji o ludności narodowościowo mieszanej.

Szczególny przebieg miał Kulturkampf na terytoriach zamieszkanym przez Polaków – zaboru pruskiego i Górnego Śląska – i wiązał się z nasiloną akcją antypolską. Sprawa polska ściśle złączona z katolicyzmem przejmowała Bismarcka stałą obawą, Polacy bowiem stanowili najliczniejszy procent wśród mniejszości narodowych ówczesnych Niemiec. Podczas wykładu przybliżymy zasadnicze idee i przebieg Kulturkampfu, a także zastanowimy się nad wyjątkowym związkiem katolicyzmu i polskości, dla której wiara ta była ostoją nie tylko w czasach zaborów, ale też dwudziestowiecznych totalitaryzmów.

Wykład połączony ze zwiedzaniem wystawy „Ks. dr Johannes Chrzęszcz – górnośląski kapłan i historyk” dla uczniów klasy 7 i 8 szkoły podstawowej i szkół ponadpodstawowych. Czas trwania – ok. 90 min.

Koszt udziału w zajęciach – złotówka od grupy. Zapisy: tel. 783 560 006.

Miejsce wydarzenia:

Willa Caro (ul. Dolnych Wałów 8a)

Czas wydarzenia:

wtorek, Maj 15, 2018 - 09:00 do środa, Czerwiec 20, 2018 - 13:30

Oberschlesisches Museum in Gliwice, 1907 r. (Zbiory Muzeum w Gliwicach)

Chór dziecięcy z 1907 r. (Zbiory Muzeum w Gliwicach)

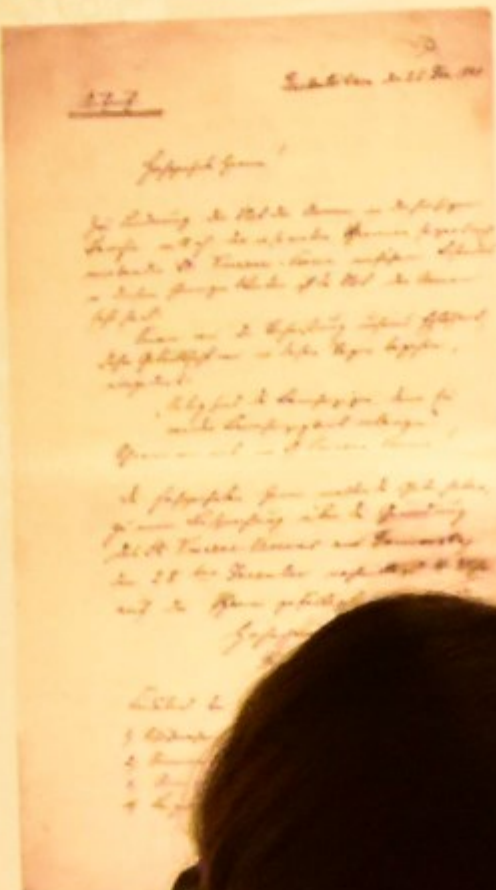
Ks. Johannes Chrząszcz był także jednym z inicjatorów powstania w 1907 r. Oberschlesisches Museum in Gliwice, które od 1945 r. funkcjonuje jako Muzeum w Gliwicach i jest jedną z najstarszych placówek muzealnych na Śląsku. To również on opracował statut dla nowo powstałej instytucji.

Ks. Chrząszcz włączał się również energicznie w różnego rodzaju akcje społeczne, dbając o ubogich, wspierając rozwój rzemiosła czy troszcząc się o potrzeby intelektualne swoich wiernych.

Należy wspomnieć ponadto, że kapłan ten brał również udział w życiu politycznym – w 1907 r. kandydował do Reichstagu z ramienia partii Centrum, jednak przegrał w drugiej turze. Pod koniec życia ks. Johannes Chrząszcz został wyróżniony godnością dziekana dekanatu pyśkowskiego i rady duchownego.

Pośród jego publikacji o charakterze religijnym warto wymienić takie pozycje jak np. *Maria von Lourdes: Geschichte des Gnadenortes Lourdes* (Maria z Lourdes: Historia łaskami słynącego miejsca Lourdes, 1890), *Drei schlesische Landestheilige. Der heilige Hyacinth, der selige Ceslaus und die selige Bronislawa* (Trzej śląscy święci regionalni: św. Hiacynt, bł. Cesław i bł. Bronislawa, 1897), *Der heilige Adalbert, Bischof und Märtyrer* (Św. Wojciech, biskup i męczennik, 1897). Oprócz tego do najważniejszych jego dzieł należy zaliczyć wydaną we Wrocławiu w 1908 r. *Historie Kościoła na Śląsku* (*Kirchengeschichte Schlesiens für Schule und Haus*).

Wydawał również modlitewniki i broszury o charakterze religijnym, z których korzystali prze-

fot. Muzeum w Gliwicach

Kategorie wydarzenia:

Kulturalne [2]

Warsztaty [3]

Wystawa [4]

© 2017 UM Gliwice - Wszelkie prawa zastrzeżone

Miejski Serwis Internetowy Gliwice ISSN 1734-5480 Projekt i realizacja:

Źródłowy URL: <https://kultura.gliwice.eu/wydarzenia/kulturalne-warsztaty-wystawa/2018-05-15/doktor-o-niewymawialnym-nazwisku>